

Opleidingsdag voor de Vlaamse erfgoedconsulenten en monumentenwachters: houtconstructies

Meest voorkomende (stabiliteits-)problemen aan
balklagen en kapconstructies

Luc Schueremans

29 april 2010

Inhoud

- Hout als bouw materiaal $\Rightarrow$ impact op structureel gedrag;
- Structureel gedrag van balklagen en kapconstructies;
- Structurele schade aan balklagen/kapconstructies – welke en hoe herkennen?
  - Schade-oorzaken;
  - Visuele inspectie;
  - Kwantificeren van schade-impact;
- Het ruimer kader: relatie met omliggende structuur is van belang – globaal beeld structureel gedrag gebouw
- Kort Sint-Jacobskerk – kapconstructies – pijnpunten in kaart brengen als voorbereiding op namiddag.

Building Materials and Building Technology

Hout als bouw materiaal

- Hout is een ANISOTROOP materiaal, opgebouwd uit een celstructuur
- Basiseigenschappen: dichtheid, vochtgehalte

EN
1995

3

Building Materials and Building Technology

Dichtheid

De dichtheid (ρ): belangrijkste fysische eigenschap van hout → meeste mechanische eigenschappen zijn positief gecorreleerd aan de dichtheid. (cfr. tabel met sterkteklassen).

$$\rho = \frac{m}{V} \quad [\text{kg/m}^3]$$

$\rho = \rho_\omega = f(\omega)$: $\omega \uparrow \rightarrow m \uparrow$ door opname water, en $\rightarrow V \uparrow$ door het zwellen.

$$\rho_\omega = \frac{m_\omega}{V_\omega} = \frac{m_0(1 + 0.01\omega)}{V_0(1 + 0.01\beta_v\omega)} = \rho_0 \frac{(1 + 0.01\omega)}{(1 + 0.01\beta_v\omega)}$$

waarin:

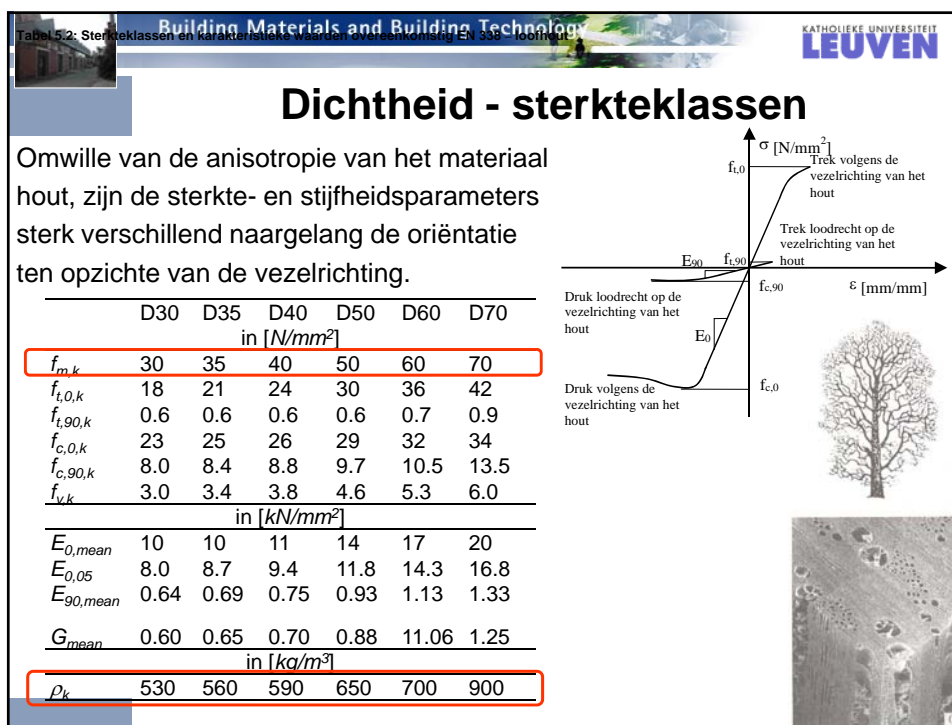
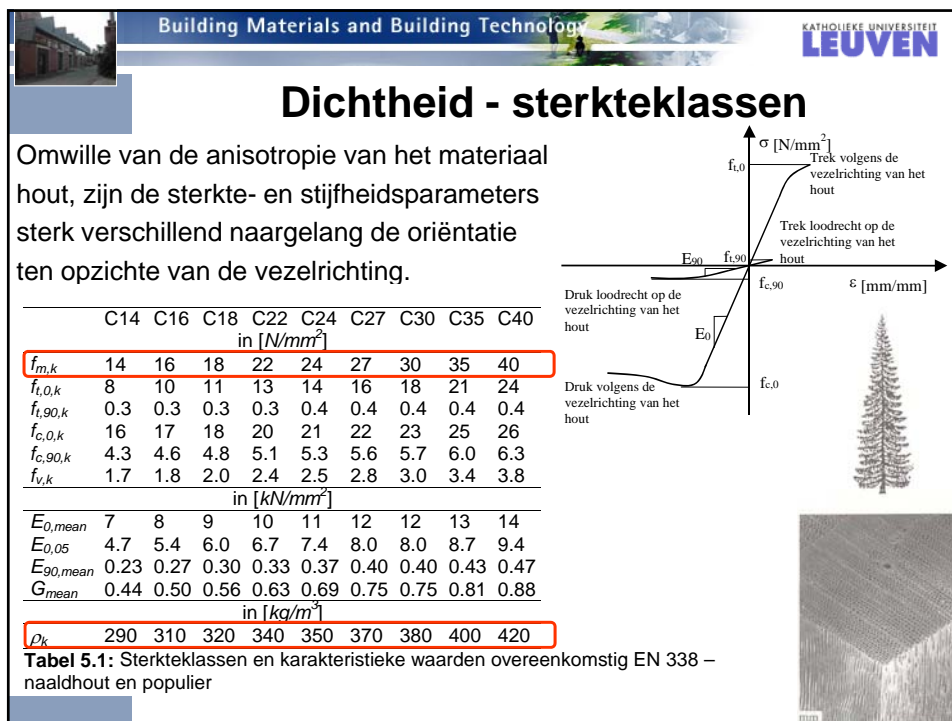
- m_0, ρ_0 en V_0 : bij $\omega = 0\%$ (droging op $103 \pm 2^\circ\text{C}$)
- β_v : volumetrische uitzettingscoëfficiënt

EC5 gebruikte dichtheden:

- ρ_0 : bij $\omega = 0\%$, droging op $103 \pm 2^\circ\text{C}$;
- ρ_{12} : bij $\omega = 12\%$, $T = 20^\circ\text{C}$, $RV=65\%$. binnenklimaat en labo-omstandigheden.

EN
1995

4

Building Materials and Building Technology

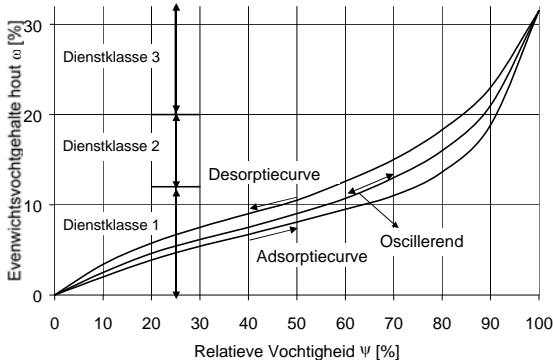
KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Vochtgehalte – zwellen/krimpen

Hout = hygroscopisch.
Het vochtgehalte

$$\omega = \frac{m_{\omega}}{m_0} 100\%$$

Zwellen: opname van vocht door de celwanden.

Het vochtgehalte waarbij de celwanden verzadigd zijn met water treedt op bij het saturatiepunt $\omega_f = 25-35\%$, (28%).

- $\omega > \omega_f = 28\%$ bijkomende water = vrij water in de cellen teruggevonden
- $\omega > \omega_f = 28\%$ veranderingen materiaalkarakteristieken beperkt.
- $\omega < \omega_f = 28\%$ veranderingen materiaalkarakteristieken drastisch.

7

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Vochtgehalte

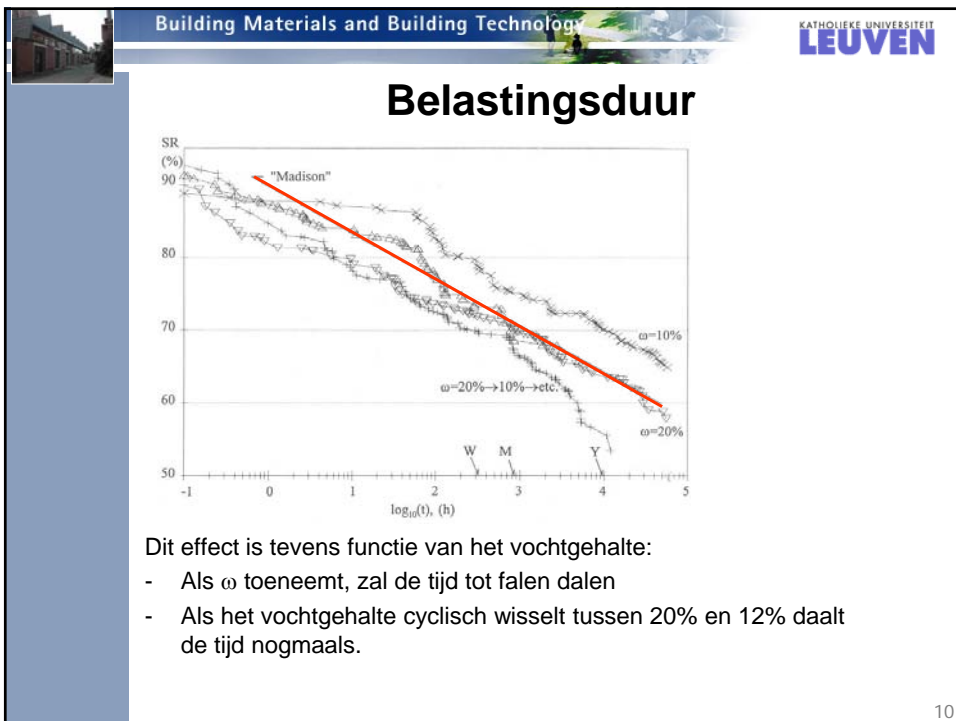
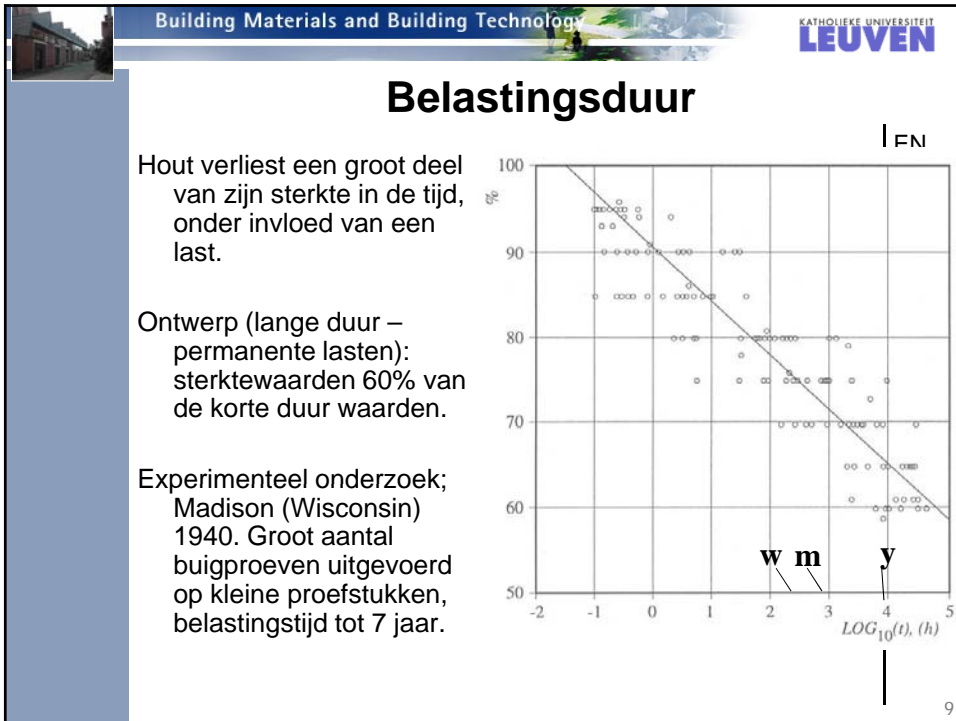
Invloed mechanische eigenschappen: Toename van het vochtgehalte leidt tot een afname in sterkte- en stijfheidseigenschappen.

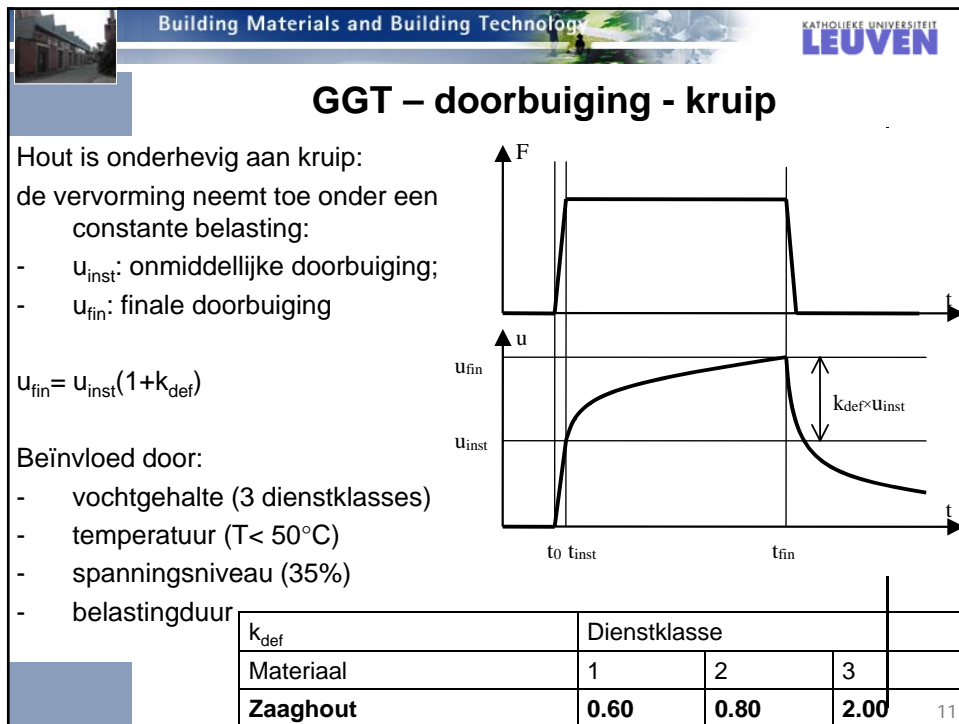
$\omega < \omega_f = 28\%$ veranderingen materiaalkarakteristieken drastisch.

Materiaaleigenschap		Verandering tgv 1% stijging in ω
Druksterkte evenwijdig met de vezelrichting	$f_{c,0}$	5 (↓)
Druksterkte loodrecht op de vezelrichting	$f_{c,90}$	5 (↓)
Buigsterkte evenwijdig met de vezelrichting	$f_{m,0}$	4 (↓)
Treksterkte evenwijdig met de vezelrichting	$f_{t,0}$	2.5 (↓)
Treksterkte loodrecht op de vezelrichting	$f_{t,90}$	2 (↓)
Afschuifsterkte evenwijdig met de vezelrichting	$f_{v,0}$	3 (↓)
Impact buigsterkte evenwijdig met de vezelrichting		0.5 (↓)
Elasticiteitsmodulus evenwijdig met de vezelrichting	E_0	1.5 (↓)

Tabel 5.5: Benaderend effect in [%] van een wijziging in het evenwichtsvochtgehalte van 1% ten opzichte van de basiswaarde $\omega = 12\%$

8

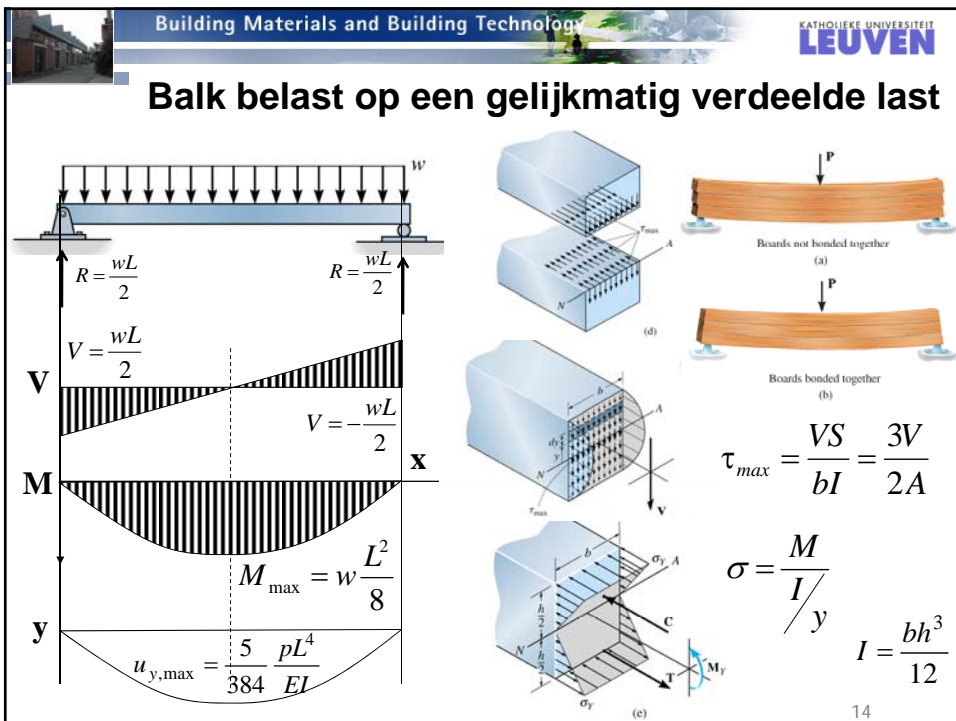
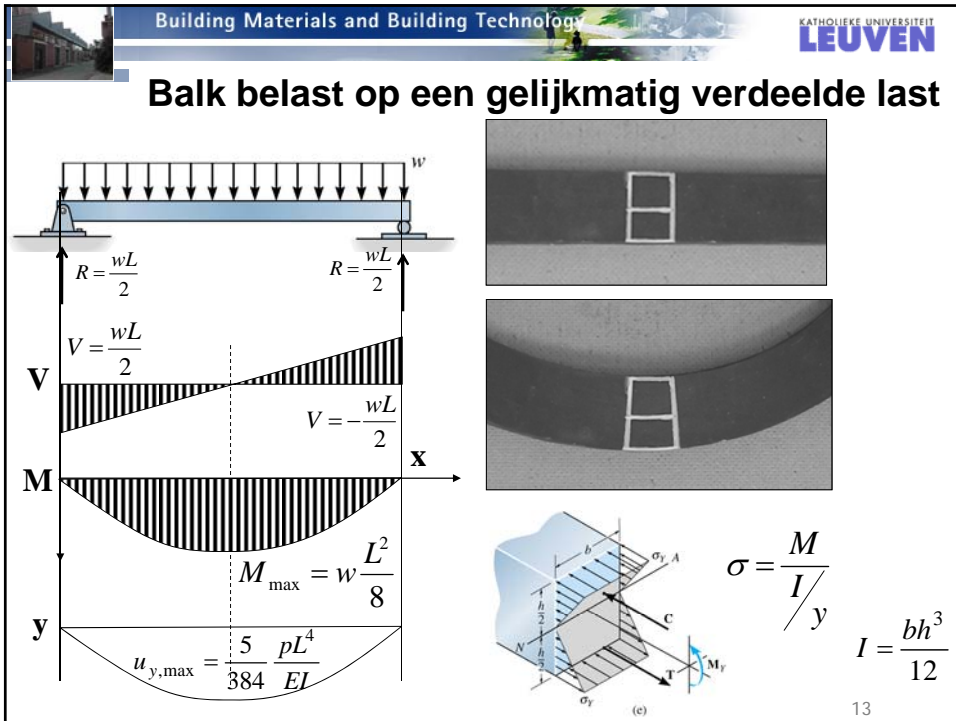
Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Constructief gedrag balklagen en kapconstructies

- Balklagen (dwarskracht en buiging, doorbuiging – spanningen in het hout);
- Kapconstructies – op te nemen belastingen (e.g., wind, sneeuw) – dwarse en langse stabiliteit
  - Belastingen
  - Vormstabiliteit (langs en dwars)
  - krachtswerking
- Impact van belangrijke constructieve elementen:
  - Verbindingen (schrijnwerkverbindingen, pen-gat, beugels);
  - dubbele muurplaat;
  - trekkers en ankers;
  - windschoren, bebording.

12

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Balk belast op buiging

Links: Vleeshuis Antwerpen [foto: Luc Schueremans] 15

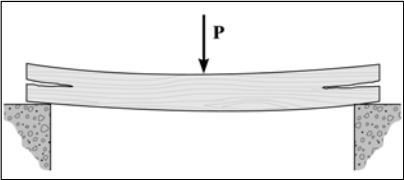
Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Balklagen – structurele problemen

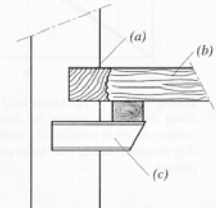
- Ter hoogte van opleg (dwarskracht V maximaal):
  - overschrijden van afschuifsterkte (**P** te groot);

$$\tau_{\max} = \frac{3V}{2A} > f_v$$

- Overschrijden van afschuifsterkte door weerstandsverlies (klassiek rotten van balkkop – vochtinfiltratie) (impact op **A**);

Links: St. Michielskathedraal, Brussel [foto: Dionys Van Gemert], rechts: Sint-Jacobskerk - Leuven 16

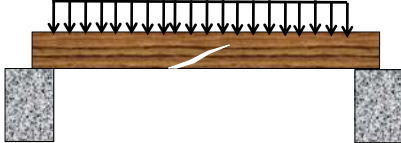

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Balklagen – structurele problemen

- Ter hoogte van midden (buigmoment M maximaal):
  - overschrijden van buigtreksterkte (**P** te groot);

$$\sigma = \frac{M}{I} \cdot y > f_m$$

- Overschrijden van buigsterkte door weerstandsverlies (klassiek aantasting door schimmels/kevers) (impact op **I**);
- Excessieve doorbuiging door (over)belasting.

$$u_{y,\max} = \frac{5}{384} \frac{pL^4}{EI} > \frac{L}{350} \dot{a} \frac{L}{250}$$

17

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Balklagen – structurele problemen

- Ter hoogte van midden (buigmoment M maximaal):
  - overschrijden van buigtreksterkte (**P** te groot);
  - Overschrijden van buigsterkte door weerstandsverlies (klassiek aantasting door schimmels/kevers) (impact op **I**);

Sint-Vedastuskerk - Zaventem

18

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Balklagen – structurele problemen

- Ter hoogte van midden (buigmoment M maximaal):
  - overschrijden van buigtreksterkte (P te groot);
  - Overschrijden van buigsterkte door weerstandsverlies (klassiek aantasting door schimmels/kevers) (impact op I);
  - Excessieve doorbuiging door (over)belasting.

Quartier des Célestines – Namur - Ministerie van de Franse Gemeenschap in voormalig gasthuis van de zusters Celestijnen

19

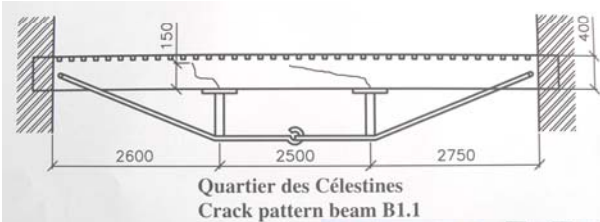
Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Visuele inspectie

Excessieve doorbuiging balklagen – scheuren in middenzone
(Quartier des Célestines-Namur)

Quartier des Célestines
Crack pattern beam B1.1

20

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Visuele inspectie

Excessieve doorbuiging balklagen – scheuren in middenzone
(Quartier des Célestines-Namur) & sectieverlies door brand

21

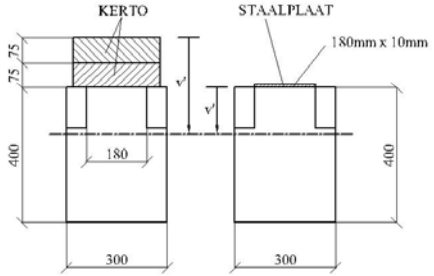

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

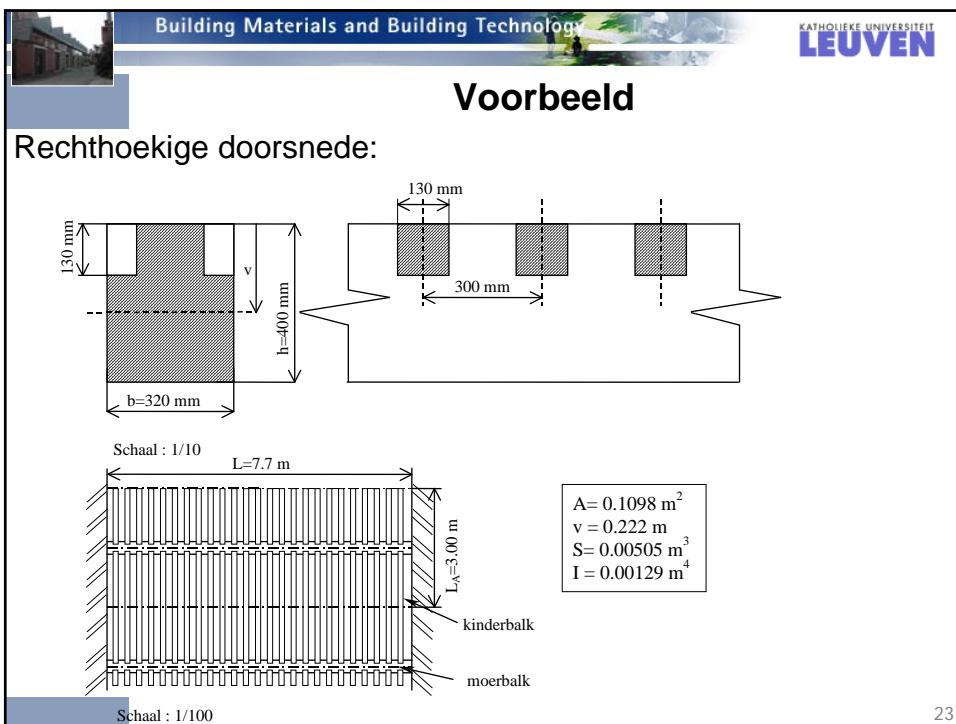
Balklagen – structurele problemen

- Ter hoogte van midden (buigmoment M maximaal):
  - overschrijden van buigtreksterkte (P te groot);
  - Overschrijden van buigsterkte door weerstandsverlies (klassiek aantasting door schimmels/kevers) (impact op I);
  - Excessieve doorbuiging door (over)belasting.

Quartier des Célestines - Namur

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Balklagen - Load-Sharing

EN 1995

Assemblages die zijn opgebouwd uit parallelle elementen die verbonden zijn met een lastenverdelend systeem (vloerstructuur)

Balken met verschillende stijfheid:

- L: lage stijfheid
- H: hoge stijfheid
- G: gemiddelde stijfheid.

(a)

(b)

⇒ Vloerplanken vormen vaak lastenherverdelend systeem voor de kinderbalken. Eén kinderbalk van mindere kwaliteit hoeft geen onmiddellijk gevaar te betekenen voor de globale stabiliteit.

24

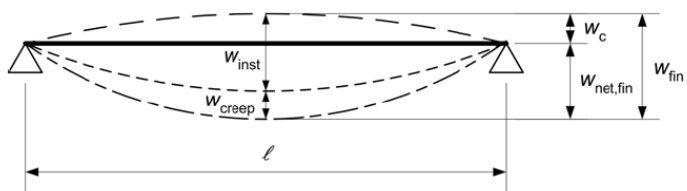

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

GGT – doorbuiging - kruip

Beperkingen opgelegd aan de doorbuiging:

$$w_{net,fin} = w_{inst} + w_{creep} - w_c = w_{fin} - w_c$$

	w_{inst}	$w_{net,fin}$	w_{fin}
Balk op 2 steunpunten	$L/300 - L/500$	$L/250 - L/350$	$L/150 - L/300$

EN 1995
§7.2
Fig.7.1
pp.55-56

25

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

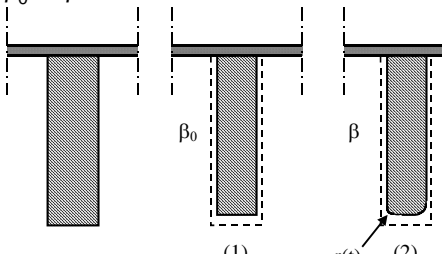
UGT – Brandweerstand (A)

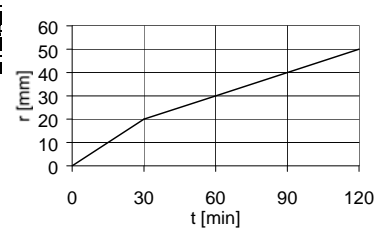
Belangrijk onderscheid:

- **Ontvlambaarheid:** het gemak waarmee het materiaal vuur vat;
- **Brandweerstand:** mate waarin het materiaal in staat is zijn dragende functie te blijven uitvoeren.

Goed voorspelbaar. Brand leidt tot een lineaire reductie van de dikte van het structureel element als functie van de tijd:

β_0 of $\beta = 0.5-1.0 \text{ mm/min.}$

26

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies

- Kapconstructies – op te nemen belastingen (e.g., wind, sneeuw) – dwarse en langse stabiliteit
- Impact van belangrijke constructieve elementen:
  - Verbindingen (schrijnwerkverbindingen, pen-gat, beugels);
  - dubbele muurplaat;
  - trekkers en ankers;
  - windschoren, bebording.

27

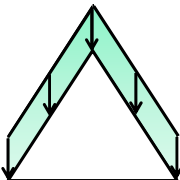

Building Materials and Building Technology

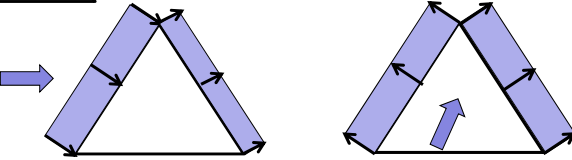
KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - belastingen

- Eigengewicht, permanente lasten (dakafwerking):

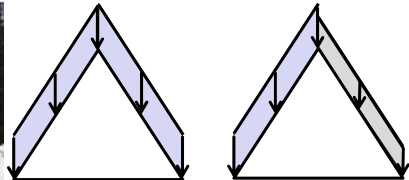

- Wind

- Sneeuw (afhankelijk van dakhelling: $\alpha > 60^\circ$ - geen sneeuw)

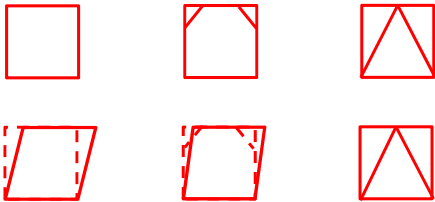
28

Building Materials and Building Technology

Kapconstructies - vormstabiliteit

Evolutie: niet-geheel vormvaste $\Rightarrow$ vormvaste draagconstructie
(opgebouwd uit driehoeken als basis voor vormvastheid).

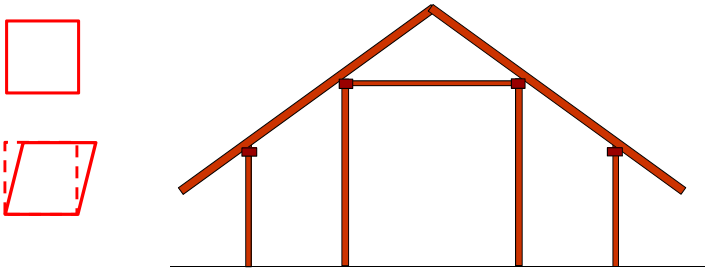

Building Materials and Building Technology

Kapconstructies - vormstabiliteit

Evolutie: niet-geheel vormvaste tot vormvaste draagconstructie
(opgebouwd uit driehoeken als basis voor vormvastheid).

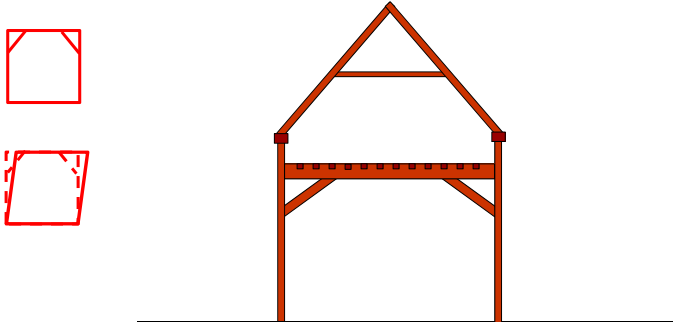

Building Materials and Building Technology
KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - vormstabiliteit

Evolutie: niet-geheel vormvaste tot vormvaste draagconstructie (opgebouwd uit driehoeken als basis voor vormvastheid).

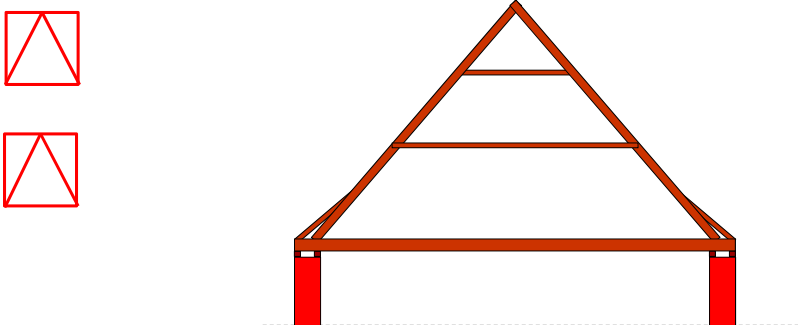

Building Materials and Building Technology
KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - vormstabiliteit

Evolutie: niet-geheel vormvaste tot vormvaste draagconstructie (opgebouwd uit driehoeken als basis voor vormvastheid).

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - voorbeeld

- Tiendenshuur Herkenrode (Kuringen – Limburg)
september 1998

Foto's Tiendenshuur Herkenrode (Kuringen): Triconsult NV

33

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - voorbeeld

34

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - voorbeeld

scharnier

scharnier

openen van verbinding

Funderingsproblemen

35

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - voorbeeld

wind

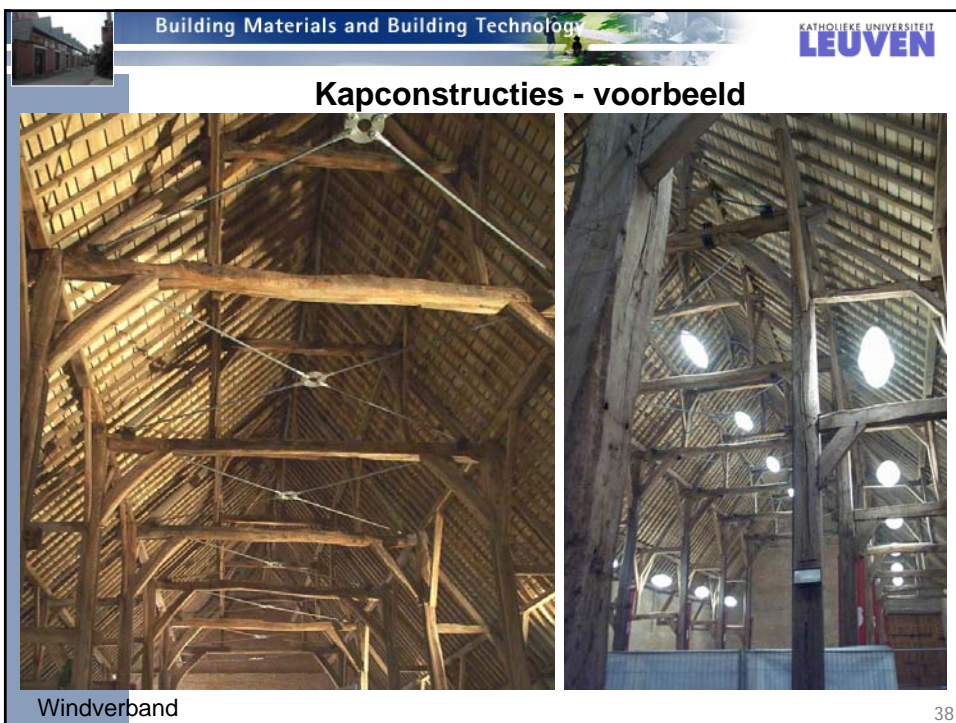
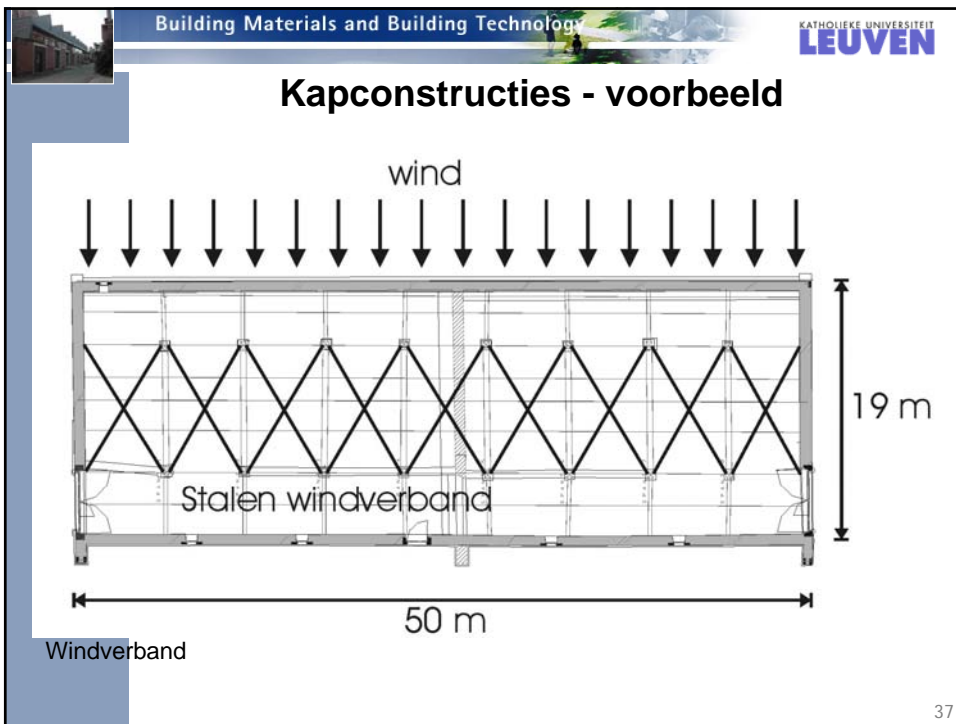
19 m

50 m

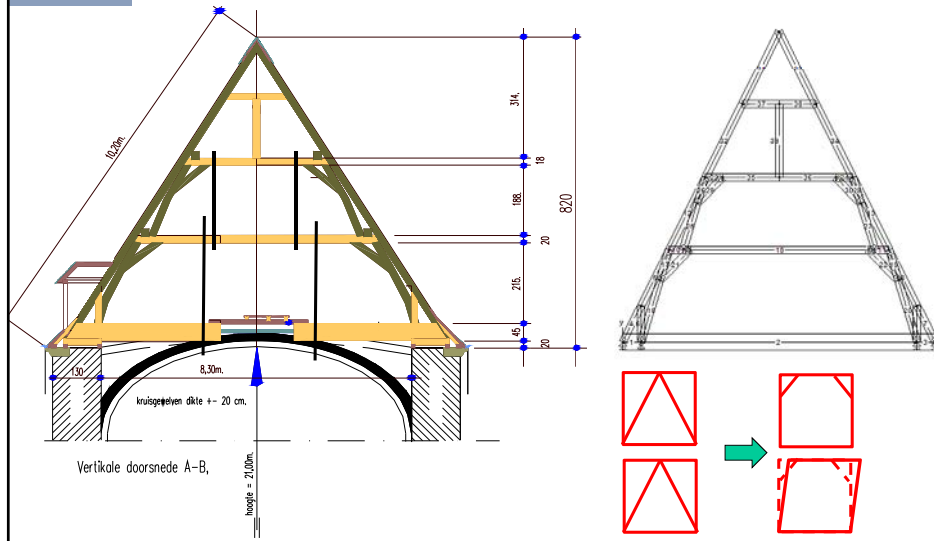
scheidingmuur

Windstijfheid

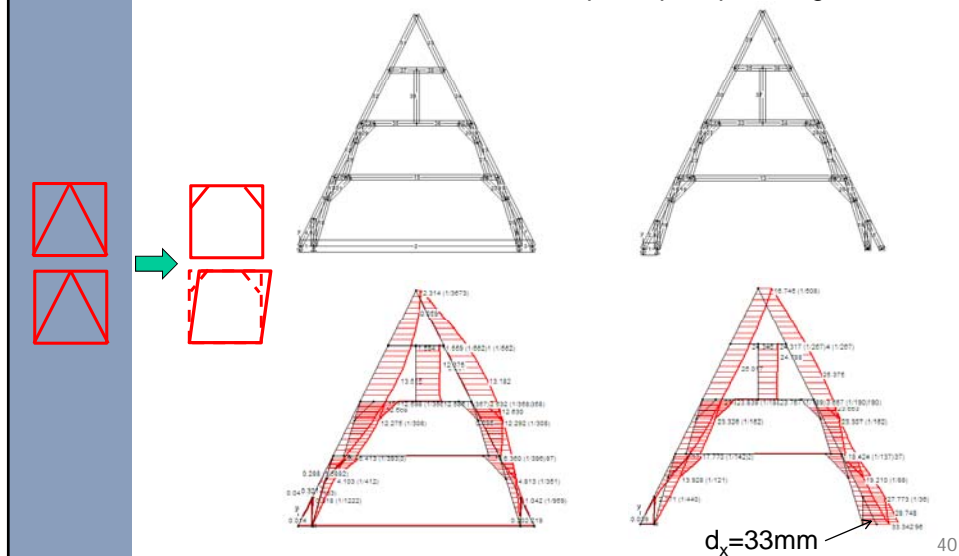
36

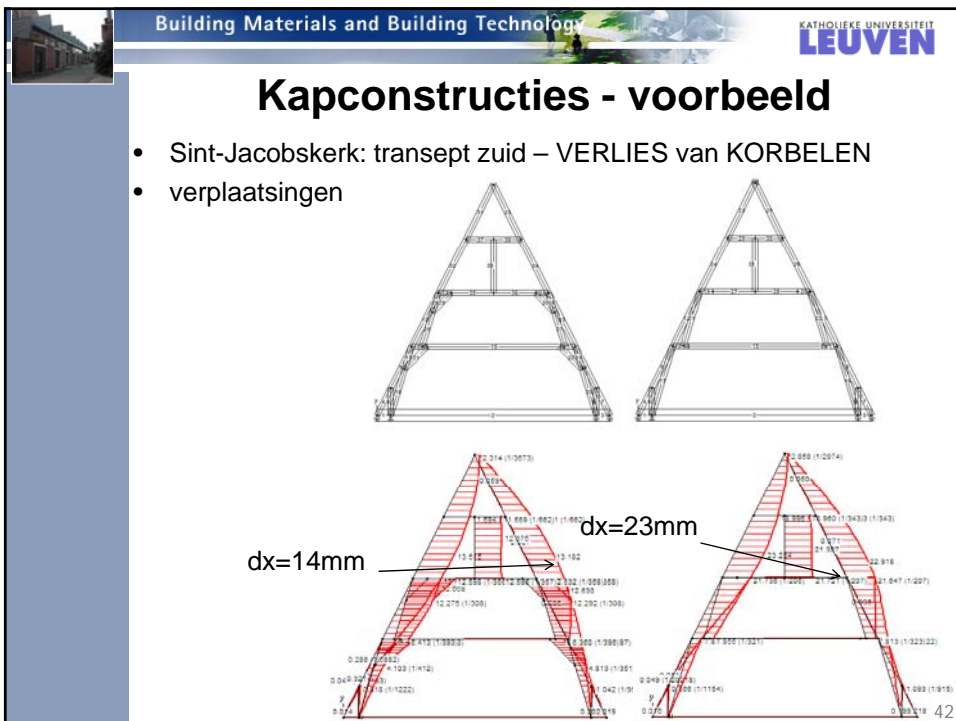
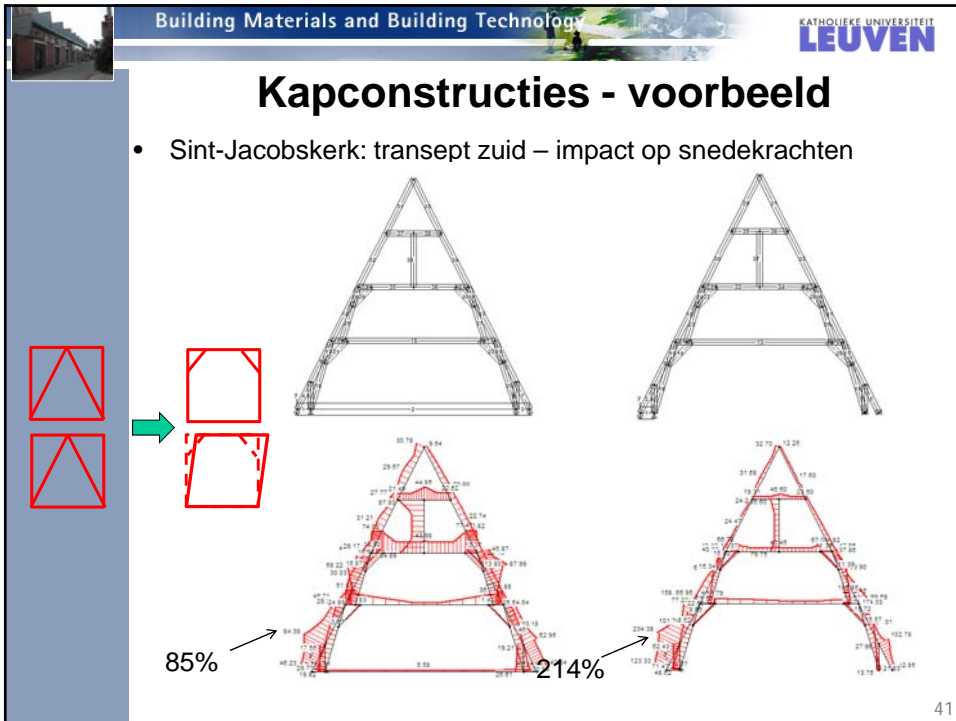
- Sint-Jacobskerk: transept zuid

- Sint-Jacobskerk: transept zuid – impact op verplaatsingen

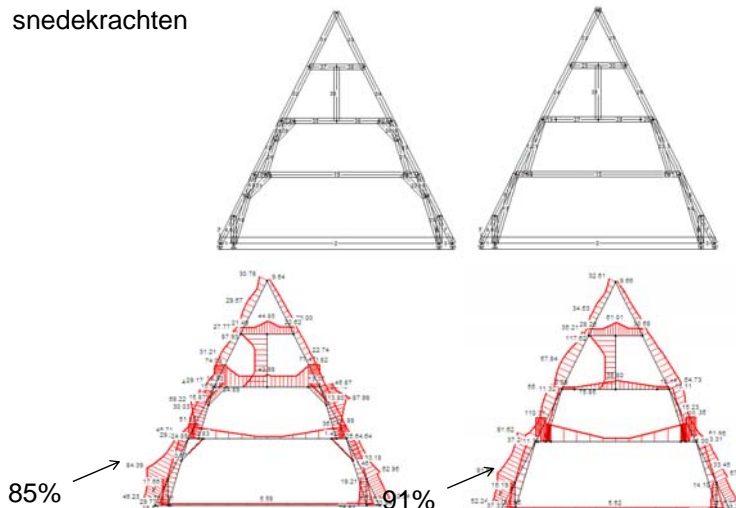
Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - voorbeeld

- Sint-Jacobskerk: transept zuid – VERLIES van KORBELEN
- snedekrachten

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

43

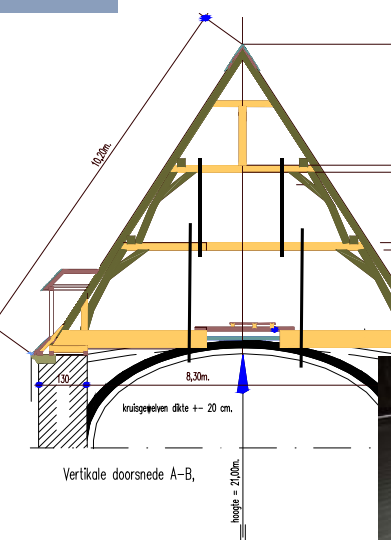
Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - voorbeeld

- Sint-Jacobskerk: transept zuid

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Vertikale doorsnede A-B,

hoogte = 21,00m

- ophangen
- gewelf
- globaal structureel gedrag

44

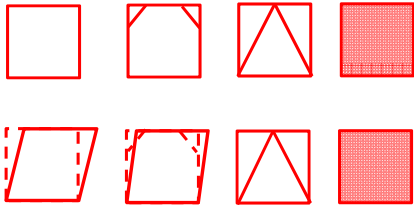

Building Materials and Building Technology

Kapconstructies - vormstabiliteit

Vormstabiliteit ook in de **langse** richting - windstabiliteit

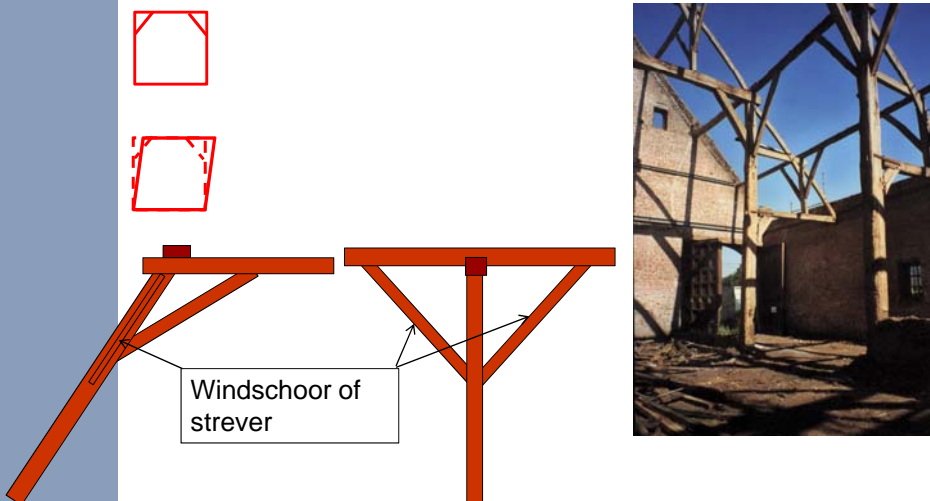

Building Materials and Building Technology

Kapconstructies - vormstabiliteit

Vormstabiliteit ook in de **langse** richting - windstabiliteit

Windschoor of strever

Dwarsdoorsnede   Lengtedoorsnede

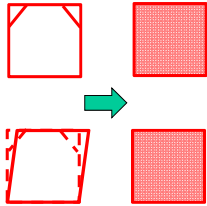

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - vormstabiliteit

Vormstabiliteit ook in de **langse** richting – windstabiliteit:
Bijkomende schijfwerking door:
Bebording.

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Windschoor - windstabiliteit

Tiendenschuur, Herkenrode

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Windschoor - windstabiliteit

Watermolen, Grobbendonk

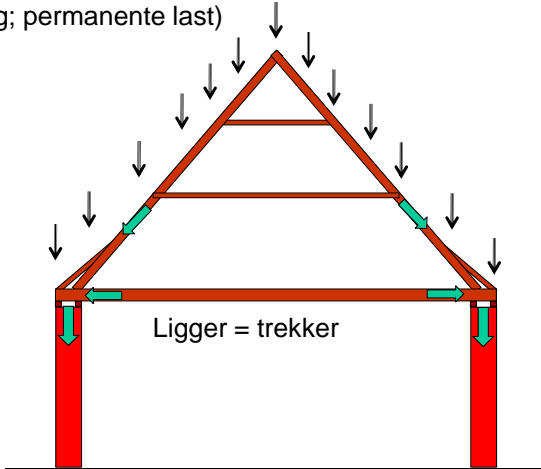

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - krachtswerking

- Overdracht van de belastingen op de onderliggende structuur van verticale lasten (e.g; permanente last)

Ligger = trekker

50

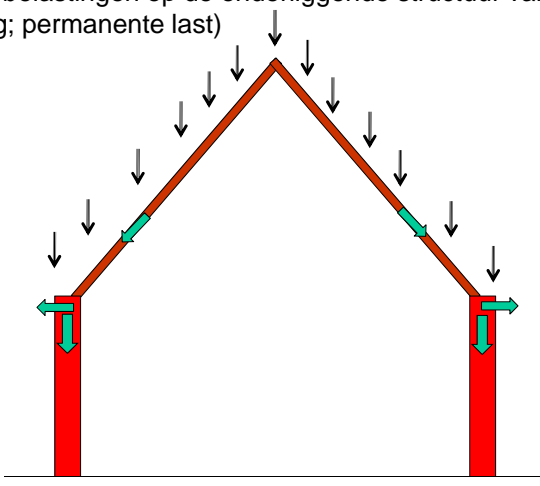
Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - krachtswerking

- Overdracht van de belastingen op de onderliggende structuur van verticale lasten (e.g; permanente last)

51

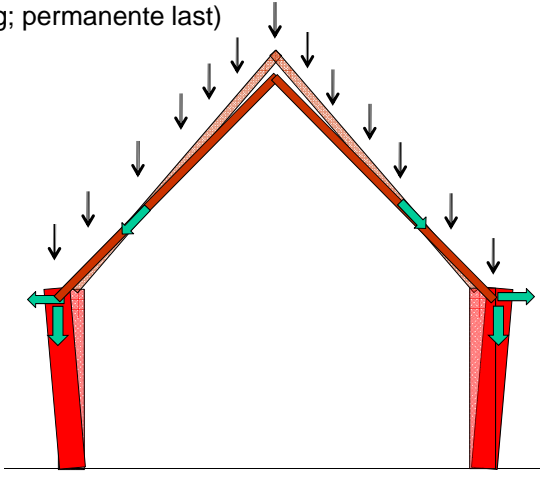
Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - krachtswerking

- Overdracht van de belastingen op de onderliggende structuur van verticale lasten (e.g; permanente last)

52

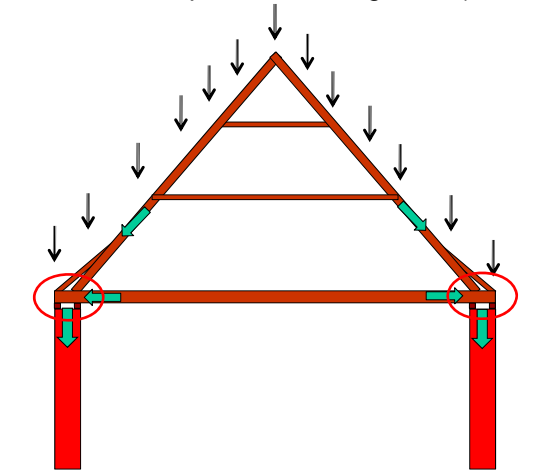

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - krachtswerking

- Cruciale punten (vaak ook zwakke punten voor degradatie)

53

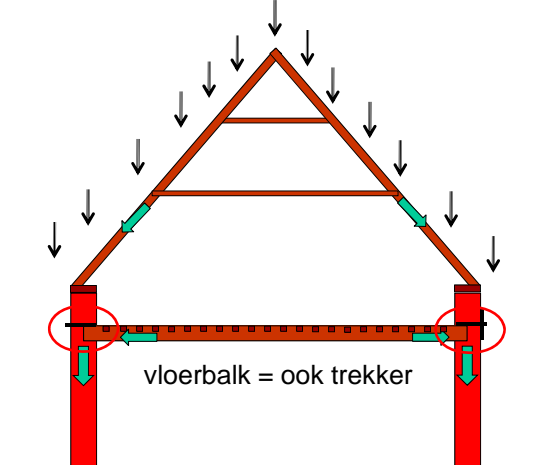

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Kapconstructies - krachtswerking

- Cruciale punten (vaak ook zwakke punten voor degradatie)

vloerbalk = ook trekker

54

Building Materials and Building Technology **KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN**

Kapconstructies - krachtswerking

- Cruciale punten (vaak ook zwakke punten voor degradatie)

55

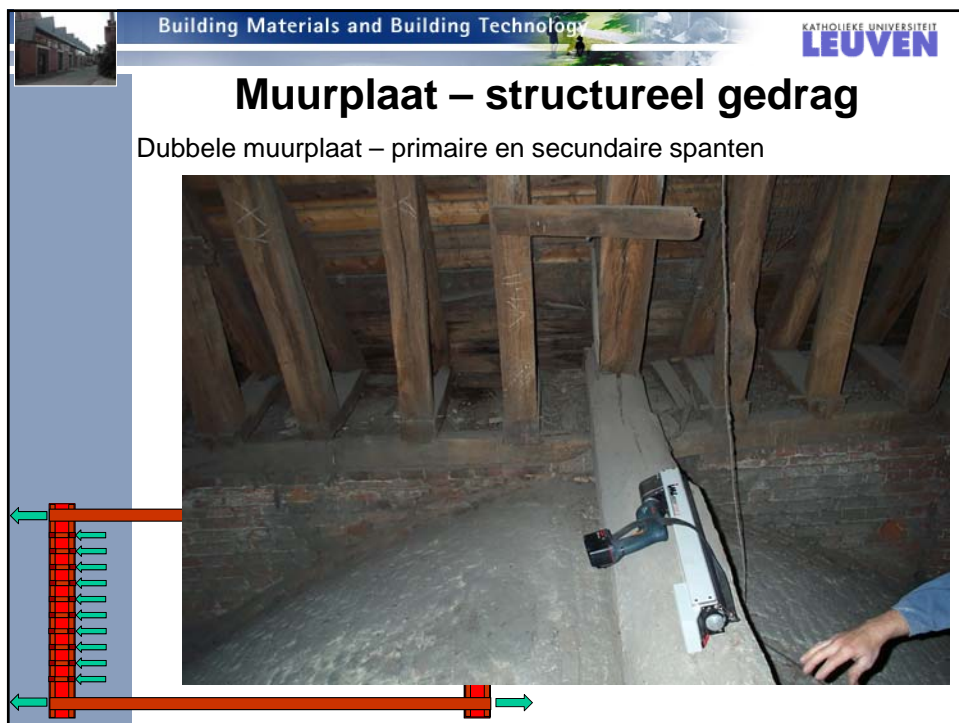
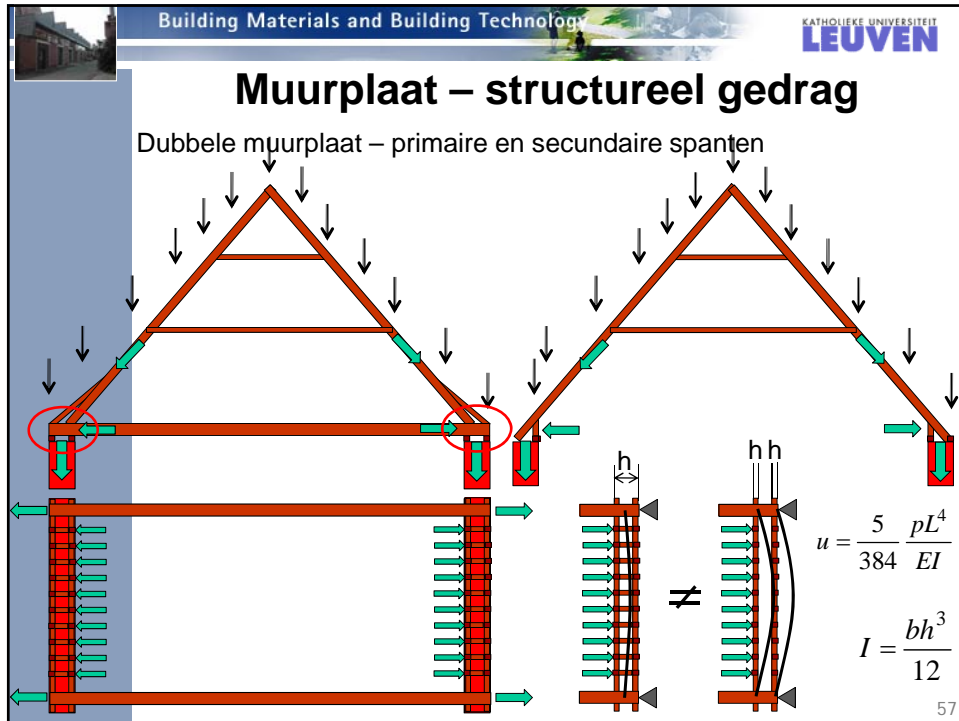
Building Materials and Building Technology **KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN**

Muurplaat – structureel gedrag

Dubbele muurplaat – primaire en secundaire spanten

56

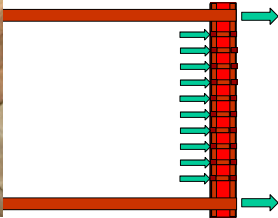

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Muurplaat – structureel gedrag

Dubbele muurplaat – Sint-Jacobskerk - Leuven - STN2 - westzijde
schade muurplaat en verplaatsing opleg spant - openstaande
verbinding met kepers.

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Schade aan houtconstructies – hoe herkennen

- Uitgangspunten van vorige analyses:
  - Vormstabiliteit kan enkel gegarandeerd worden via driehoeken (zit in de **verbindingen**);
  - Dus: detaillering controleren is uitermate belangrijk;
    - verbindingen,
    - Beugels;
    - Toognagels;
    - Muurankers;
    - Aantasting balkkoppen (vocht – houtborende kevers);

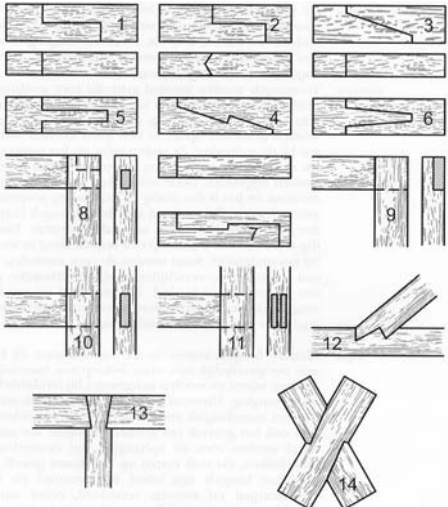
60

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Verbindingen

EN
1995

1. Rechte lipas
2. Rechte lipas met visbek
3. Schuine lipas
4. Schuine haaklas
5. Rechte penlas
6. Schuine penlas

7. Rechte haaklas
8. Open pen en gat
9. Rechte hoeklip
10. Pen en gat
11. Dubbele pen en gat
12. Rond en bol

13. Zwaluwstaart met loef
14. Schuine overkeping met tand

61

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Beugels

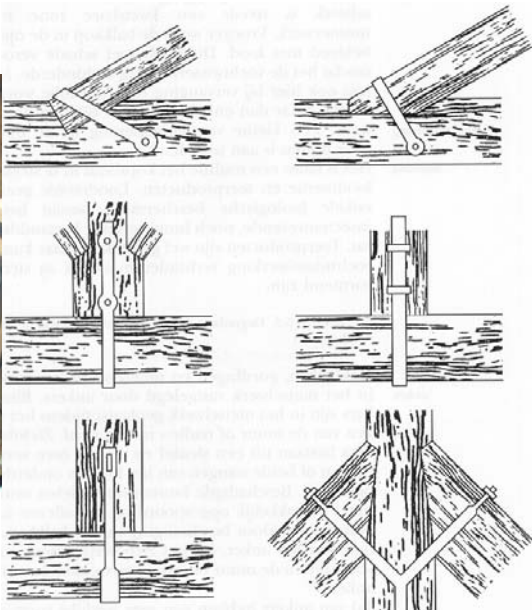

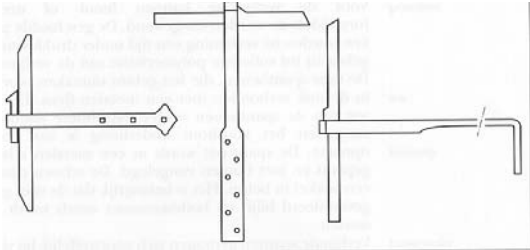
Foto links: Vleeshuis Antwerpen – beugel

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Verankeringen

Verankeringen

Muurankers

Jaarankers

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Toognagels

Foto links: Vleeshuis Antwerpen – openstaande verbindingen

64

32

Building Materials and Building Technology KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Schade aan houtconstructies – hoe herkennen

- Schade-oorzaken:
  - (Over)belasting;
    - Eerder accidentele verhoging van belasting (storm,...)
    - Verkeerd gebruik;
    - Herbestemming met hogere vloerlasten;
  - Initieel te kort aan draagvermogen – **weerstand**:
    - Onderdimensionering (ontwerp);
    - Constructiefout (uitvoering);
  - **Weerstandsaantasting** (gebrek aan onderhoud);
    - Vocht (lekkende daken)/temperatuur;
    - Schimmels/kevers;
    - Overige biologische aantasting, zoals plantengroei,...;
    - Brand (sectieverlies);

65

Building Materials and Building Technology KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Preventief onderhoud - monitoring

Preventief onderhoud – renovatie/restauratie – monitoring – belang

1. Leien verschoven;
2. Vochtinfiltratie op houten bebording en onderliggende aansluiting spantbeen-trekker;
3. Opstapeling van vocht in verbinding;
4. Hout verweekt;
5. Toegankelijk voor kevers/schimmels;
6. Verlies aan sectie;
7. Falen van verbinding;
8. Structurele schade aan spant

Building Materials and Building Technology			KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN
Inspectietechnieken – (N)DT			
Method			
Non-Destructive	Semi-Destructive	Destructive	
Visual inspection	Endoscopy - videoscopy	Specimen extraction	
Stress and acoustic waves	Resistance drilling (Resistograph ®)	Full-member tests	
Electric resistivity	Core drilling (Zaphenschneider)	Standard tests of mechanical properties	
Radiography – X-ray	Pin penetration resistance		
Infrared thermography			
Species determination			
dendrochronology			

67

Building Materials and Building Technology			KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN
Visuele inspectie			
<ul style="list-style-type: none"> Houtrot/Uitvliegopeningen/schimmel; Ontbrekende delen (windschoren), loszittende delen, gebroken onderdelen, (Excessieve) (midden)doorbuiging (Vb.: Quartier Des Célestines – Namur, Heilige Geesttafel - Begijnhof); Dwarskrachtscheuren ter hoogte van opleg (Vb.: Heilige Geesttafel – Begijnhof Leuven); Horizontale en of verticale verplaatsingen thv opleg (Vb.: Sint-Jacobskerk – kepers westzijde transept Noord-Zuid), moerbalken Stalvleugels Abdij Van't Park, Heverlee) Openstaande verbindingen (Vb.: Tiendenscheur – Herkenrode Kuringen; Sint-Jacobskerk kepers transept noord-zuid); Ontbrekende/gebroken toognagels in verbindingen; Balkkoppen (rot – Vb.: Sint-Jacobs: westzijde transept Noord-Zuid – aantasting ook van dubbele muurplaat); Historische sporen van uitgevoerde herstellingen (Vb.: legio –zeker ook van Sint-Jacobskerk, met onder meer: vieringtoren, gewapend betonnen consoles transept zuid, metalen trekkers opstaand metselwerk, ophangen van moerbalk aan hanebalk). 			

68

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Visuele inspectie

- Oplijsten van (loszittende) verbindingen die opnieuw moeten hersteld worden tijdens restauratiewerken en van ontbrekende elementen – vb.: Sint-jacobskerk te Leuven.

Dakon- derdeel	Omschrijving verbinding	#
schip	SM1 : 2de windschoor noord-oostzijde	1
	SM3 : 1ste windschoor zuid-zuidzijde	1
	SM4 : zuid-westzijde: verbinding (DCP 1680, Bijlage 12) tussen windschoor en kapbeen	1
	SM4 : zuid-zijde: 2de gording: verbinding	
	SM4 : zuid-oostzijde: 1ste windschoor	
	SM5 : zuid-oostzijde: verbinding tussen 1ste windschoor en kapbeen	
	SM5 : noord-oostzijde: 2de gording: verbinding van de 3 metalen pennen ontbrekend	
	SM6 : zuid-west 1ste gording: verbinding	

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Visuele inspectie

- Openstaande verbindingen – gebroken toognagels

Aansluiting kepers op gording – transept zuid – Sint-Jacobskerk

Foto: (links) Triconsult NV – Abdij Van't Park – Heverlee – Westvleugel – (rechts) Luc Schueremans - Sint-Jacobskerk te Leuven

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Visuele inspectie

Historische sporen van uitgevoerde herstellingen

STZ4: balkkopprothese   STZ1

STN3

71

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Visuele inspectie

Historische sporen van uitgevoerde herstellingen – Sint-jacobskerk

Transept zuid (oostzijde)   vieringtoren

72

Building Materials and Building Technology
KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Visuele inspectie

Historische sporen van uitgevoerde herstellingen

Viering

Sint-jacobskerk
Ophangen gewelf
Aan spantbenen
STZ1&STZ2

73

Building Materials and Building Technology
KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Visuele inspectie

Historische sporen van uitgevoerde herstellingen

Sint-Jacobskerk - viering – knoop A (Zuid-West)

74

Building Materials and Building Technology

Visuele inspectie

Sint-Jan De Doperkerk, Groot Begijnhof te Leuven (inspectie 1999)

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

75

Building Materials and Building Technology

Inspectietechnieken + monitoring

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

- Kwantificeren van schade-impact - materiaalverlies;
  - Houtrot vaststellen (priem) – in kaart brengen weerstandbiedende sectie;
  - Resistograph;
- Materiaaleigenschappen:
  - Kernboring (Saphenschneider),...
- Monitoring (Vaststellen van evolutie/activiteit van een parameter):
  - Opvolgen van relatieve verplaatsingen, middendoorbuigingen;
  - Opvolgen van toename uitvliegopeningen;
  - Opvolgen van populatie houtborende kevers/insecten;
  - Temperatuur, RV, licht, pH. (randvoorwaarden voor ontwikkeling schade-degradatie)

76

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Vochtmeting, T en RV

Sint Quintinuskerk, Zonhoven

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Zapfenschneider

Hof Ter Heyde, Hoeilaart

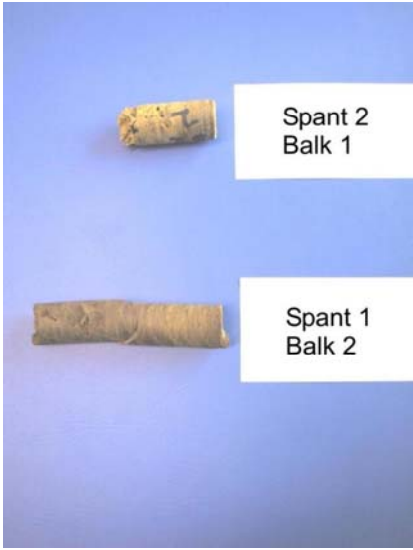

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Zapfenschneider

Poortgebouw Abdij, Tongerlo

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Prikken

St. Eustachiuskerk, Zichem

Building Materials and Building Technology

Anamnesis – (N)DT

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Zaphenschneider

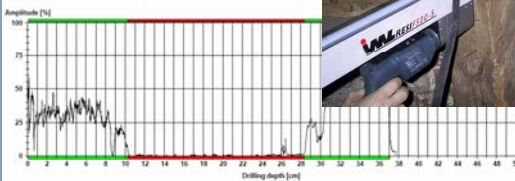

Measuring / object data

Measurement no. : 11	Time : 14.10.17	Location : Dr. Jacobsdijk
Drilling depth : 37.79 cm	Ref. curve : 0	Name : 1 Leuven
Wood species : 011	Level : 0	
ID number : 011	Object species : 011 N	
Altitude : 14.06.2005		

Resistograph

Type Nr.	beschrijving
I	 slecht goed
II	 hol goed
III	 slecht
IV	 gescheurd slecht Volledig rot Samenge-stelde balk
VIII	 slecht goed
IX	 slecht goed
X	 slecht goed

Building Materials and Building Technology

Resistograph

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Building Materials and Building Technology
KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Relatie met omliggende structuur

⇒ nood aan globaal beeld voor beoordeling van structureel gedrag gebouw:

- Impact van gewelfwerking onder kapconstructie - spatkrachten gewelven (Vb.: Sint-Jacobskerk – Transept noord en zuid – buitenwaartse verplaatsingen).
- Scheurvorming in metselwerk gerelateerd aan samenhang van opgaand metselwerk in torens door balklagen en muurankers

83

Building Materials and Building Technology
KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Gewelfwerking onder kapconstructie

Voorbeeld: Sint-Jacobskerk – transept noord

Grote verplaatsingen aan westzijde

Niet enkel veroorzaakt door:

- Westzijde – slagregen: balkkoppen rot;

84

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Gewelfwerking onder kapconstructie

Maar ook door Spatkrachten van het gewelf:

- Geen luchtbogen, noch trekkers (initieel);
- Velden van de gewelven zijn nominaal groter: overspanning: 8.25x8.25m²

85

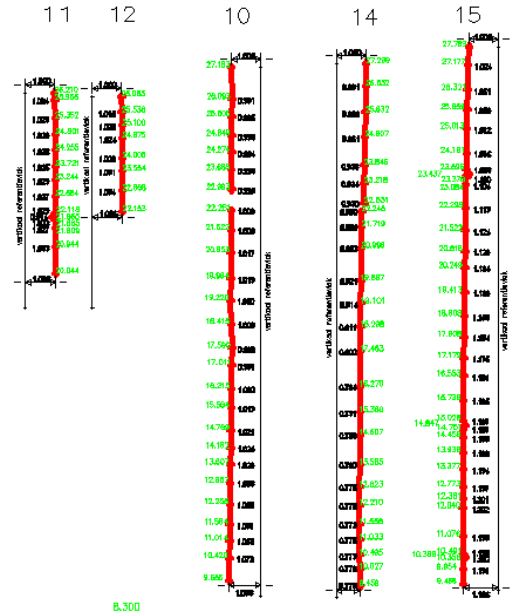
Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Grote verplaatsingen

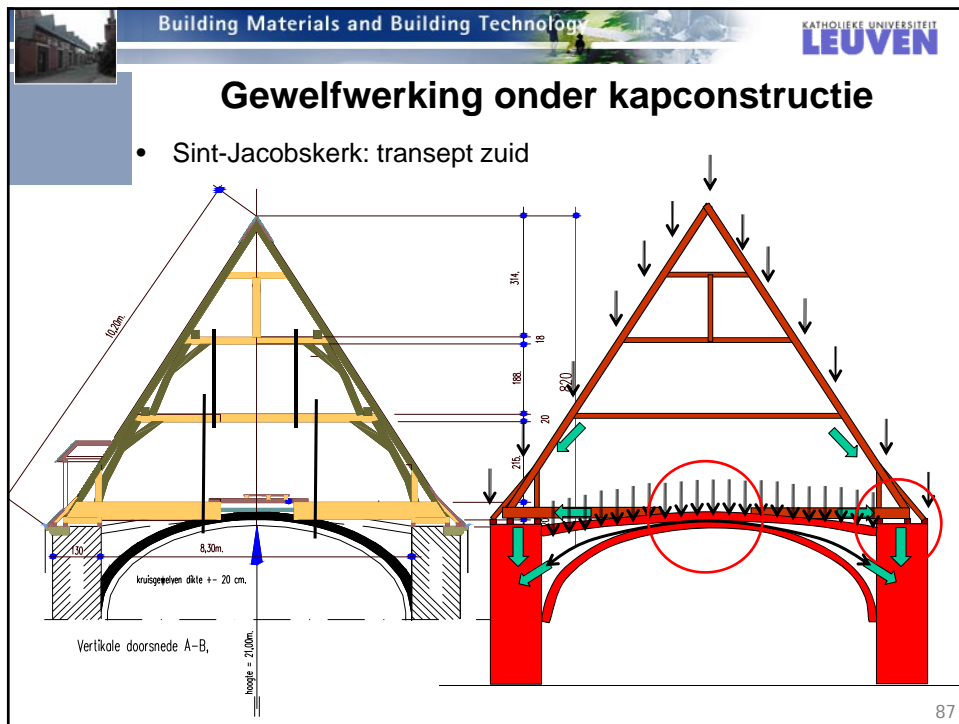

B.300

Buitengevel   Binnengevel   Binnengevel   Buitengevel

86

Building Materials and Building Technology

Horizontal trusts

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Foto's: Triconsult NV – Donjon Peisegem

89

Building Materials and Building Technology

Besluiten

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

- Materiaal – constructief gedrag
- Opbouw balklagen en kapconstructies
- Belangrijkste aspecten stabiliteit
- Details en samenhan
- Interactie met onderliggende structuur

90

Building Materials and Building Technology

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Sint-Jacobskerk te Leuven

- Historische achtergrond
- Bouwfaserings
- Probleempunten – algemeen
- Houtstructuur

91

Building Materials and Building Technology

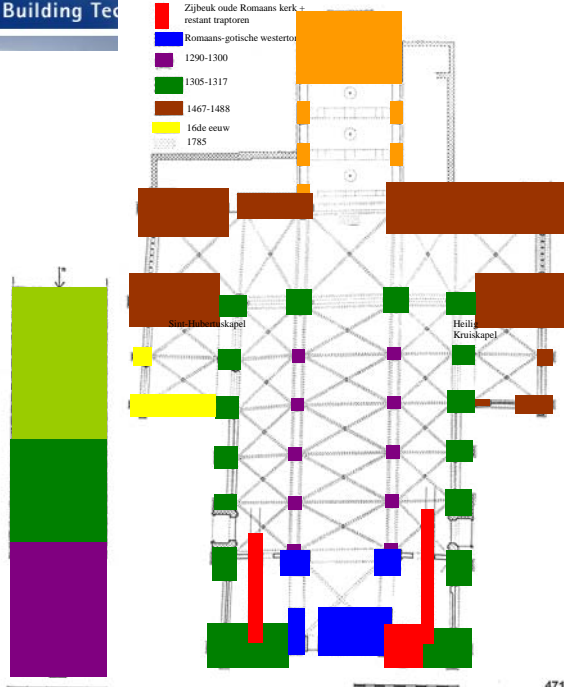
KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Bouwfaserings

1534-1535:
1465: wooden
ceiling
main nave

1305-1317

1290-1300

471

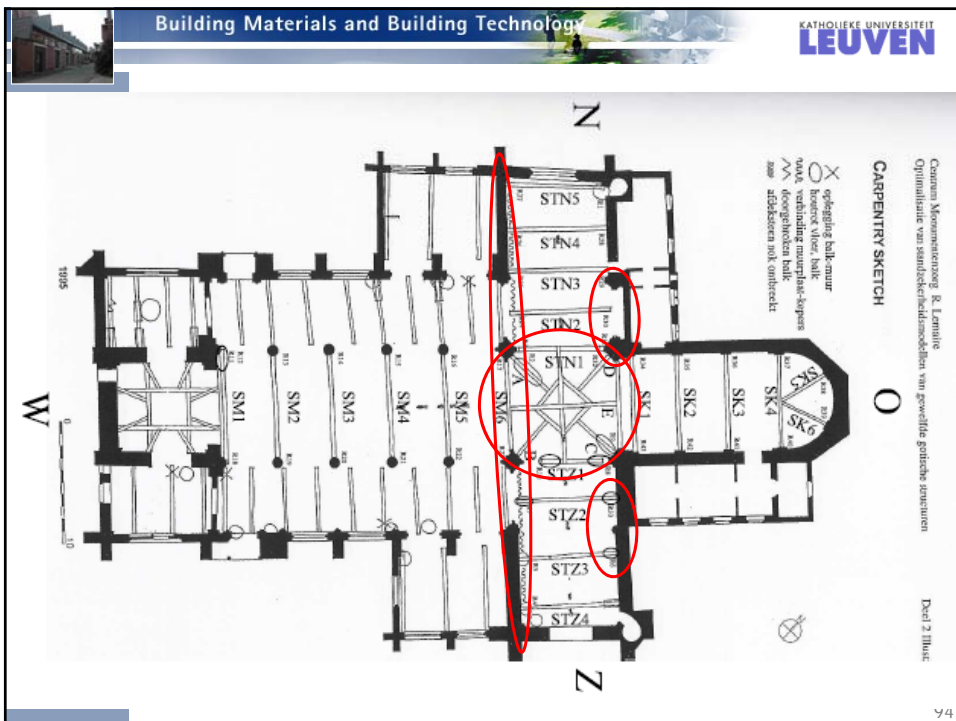
Building Materials and Building Technology

Historical evidence of structural malfunctioning

- 1485-1487: vaults of side naves rebuilt – cracking due to large differential settlements;
- 1735: dismantling of bell-tower at crossing of transept and main naves**
- 1802: stability survey (2 experts) – advise for strengthening
- 1806: strengthening of pillars with steel rings;
- 1905: request for consolidation and strengthening after local inspection and in view of severe cracking in the west wall of the northern transept (after painting in 1872)
- 1929 and 1936: flying buttresses (those that remain) are in bad condition
- 1950-1953: repair of war damage (roofing, windows and stucco-ceiling)
- 1956: main nave and two side naves – out of plumb for 30 cm. Two years later – increase with 10 cm
- 1963: church closed
- 1965-1971: phase 1 of restoration 1961-1974 (dismantling of vaults in side nave; shoring of main columns, shoring of side naves)
- 2000: dismantling of flying buttresses
- 2005: consolidation measures: **repair of roofing (leakage)**, renovation of sewer system

5/6/2010

The End

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Katholieke Universiteit Leuven
Dank voor de aandacht
Vragen ?

